

GO'DAKLIKNING ILK TO'QQIZ OYI. JISMONIY, PSIXIK VA SENSOR RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI

Absalomova Nodira Uchqun qizi, Berdanova Dilfuza Uchqun qizi.

*Toshkent Kimyo xalqaro univesiteti "Maxsus pedagogika" yo'nalishi
talabasi.*

Annotatsiya: Ushbu maqolada bolaning tug'ilgandan 9 oygacha bo'lgan davridagi jismoniy, psixik va sensor rivojlanish xususiyatlari yoritilgan. Go'daklik davrida bolaning tashqi muhitni idrok etishi, kattalar bilan muloqotga kirishishi, harakatlanish ko'nikmalarining shakllanishi hamda ko'rish va eshitish kabi sensor tizimlarining rivojlanishi haqida ma'lumotlar berilgan. Shuningdek, ushbu davrda bolaning rivojlanishini kuzatish va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan rivojlanishdagi kechikishlarni erta aniqlashning ahamiyati ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: Go'daklik davri, bola rivojlanishi, jismoniy rivojlanish, psixik rivojlanish, sensor rivojlanish, ko'rish, eshitish, muloqot, motorika, erta rivojlanish.

АннотациВ статье рассматриваются особенности физического, психического и сенсорного развития ребёнка в первые девять месяцев жизни. Освещаются основные этапы развития двигательных навыков, зрения, слуха, эмоциональных реакций и первых форм общения ребёнка с окружающими. Особое внимание уделяется значению наблюдения за развитием ребёнка и раннему выявлению возможных нарушений. Подчёркивается важность создания благоприятной среды для полноценного развития ребёнка в младенческом возрасте.

Ключевые слова: Младенческий возраст, развитие ребёнка, физическое развитие, психическое развитие, сенсорное развитие, слух, зрение, моторика, общение, раннее развитие.

Abstract: This article examines the characteristics of physical, psychological, and sensory development of motor skills, vision, hearing, emotional

responses, and early forms of communication with development of during the first nine months of life. It describes the main stages of the children others. Particular attention is given to monitoring the child's development and identifying possible developmental difficulties at an early stage. The article emphasizes the importance of creating a supportive environment for the child's healthy and comprehensive development during infancy.

Keywords: *Infancy, child development, physical development, psychological development, sensory development, hearing, vision, motor skills, communication, early development.*

Kirish.

Bolaning hayotining dastlabki to'qqiz oyi uning keyingi rivojlanishi uchun muhim bosqichlardan biridir. Tug'ilgandan boshlab bola atrof-muhitni faol ravishda o'rgana boshlaydi. Bu davrda uning organizmida jismoniy o'sish bilan bir qatorda psixik va sensor jarayonlar ham jadal rivojlanadi. Go'dakning rivojlanishi bir nechta o'zaro bog'liq yo'nalishlarda kechadi. Jumladan, bolaning harakatlari takomillashadi, turli tovushlarga munosabati shakllanadi, yaqin insonlarning ovozi va yuzini ajrata boshlaydi. Shu sababli hayotining ilk oylarida bolaning rivojlanishini muntazam kuzatib borish muhim ahamiyatga ega.

Asosiy qism

Bolaning 0–3 oylik davri.

Hayotining dastlabki uch oyida bola tashqi muhitga moslasha boshlaydi. U tovush, yorug'lik, harorat va teginish kabi ta'sirlarga javob qaytaradi. Bola asta-sekin onasi va boshqa yaqin insonlarning ovozigacha e'tibor bera boshlaydi. Yuzlarga qarash, tovush manbasiga quloq tutish va turli mimik reaksiyalar paydo bo'lishi muloqotning dastlabki ko'rinishlaridan hisoblanadi. Bu davrda bolaning boshini ushlab turish qobiliyati ham asta-sekin rivojlanadi. Qo'l va oyoq harakatlari faollashib, harakatlarni boshqarish ko'nikmalari shakllana boshlaydi. Dastlabki uch oy davomida bolaning vazni va bo'yi muntazam ortib boradi. Harakatlari avval tartibsiz va beixtiyor bo'lsa, vaqt o'tishi bilan asta-sekin muvofiqlasha boshlaydi. Qorni bilan

yotkazilganda boshini qisqa vaqtga ko'tarishga harakat qiladi. Yangi tug'ilgan chaqaloq yorug'lik va harakatni sezadi. Dastlab uning ko'rish imkoniyati cheklangan bo'lib, yaqin masofadagi yz va predmetlarga ko'proq e'tibor beradi. 2-3 oy davomida bola harakatlanayotgan predmetni ko'zlari bilan kuzatishga va tanish yuzlarga qarashga tobora ko'proq harakat qiladi.

3-6 oylik davri. 3-6 oygacha bo'lgan davrda bolaning atrof-muhitga qiziqishi yanada ortadi. U tovushlarga faolroq javob beradi, tanish insonlarni ko'rganida turli emotsional reaksiyalar bildiradi. Bola predmetlarga qo'l uzatishga, ularni ushlashga va o'rganishga harakat qiladi. Sensor rivojlanish ham davom etadi. Bola rang, shakl va harakatlanuvchi predmetlarga e'tibor qaratadi. Eshitish orqali turli tovushlarni farqlash qobiliyati rivojlanib boradi. Kattalar bilan gaplashish, qo'shiq aytish va turli tovushlar orqali muloqot qilish bolaning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

6-9 oylik davri. Olti oydan to'qqiz oygacha bolaning harakat faolligi sezilarli darajada oshadi. U o'tirishga, emaklashga va predmetlarni mustaqil ravishda ushlashga intiladi. Atrofdagi buyumlarni kuzatish va ularni qo'l bilan tekshirish orqali bola o'z tajribasini boyitadi. Bu davrda bolaning nutqiy rivojlanishida ham dastlabki muhim belgilar kuzatiladi. Bola turli bo'g'in va tovushlarni takrorlashga, kattalarning ovozigga javob qaytarishga harakat qiladi. O'z ismi yoki tanish ovozlarga e'tibor berishi mumkin. Sensor rivojlanishning ahamiyati

Go'daklik davrida sensor tizimlarning rivojlanishi bolaning atrof-muhitni anglashida katta ahamiyatga ega. Ko'rish, eshitish, teginish, hid va ta'm bilish orqali bola o'zini o'rab turgan olam haqida dastlabki tasavvurlarni shakllantiradi. Ayniqsa, eshitish va ko'rish qobiliyatlarini kuzatish bolaning keyingi nutqiy va psixik rivojlanishi uchun muhimdir. Bola tovushlarga javob bermasa, ovoz manbasiga e'tibor qaratmasa yoki rivojlanishida boshqa noodatiy belgilar kuzatilsa, mutaxassis bilan maslahatlashish maqsadga muvofiq. Psixik va sensor rivojlanishning o'zaro bog'liqligi Bolaning sensor tajribasi uning psixik rivojlanishi bilan chambarchas bog'liq. Masalan, bola onasining ovozini eshitadi, uning yuzini ko'radi va shu orqali tanish insonni ajrata boshlaydi. Demak, eshitish va ko'rish

orqali olingan axborot bolaning idroki, diqqati va emotsional rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi.

Shuning uchun 0–3 oylik davrda bola bilan gaplashish, unga mehr ko'rsatish, turli tovush va predmetlar bilan tanishtirish hamda uning tabiiy rivojlanishini kuzatib borish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, bolaning tug'ilgandan 9 oygacha bo'lgan davri jismoniy, psixik va sensor rivojlanishning muhim bosqichi hisoblanadi. Ushbu davrda bolaning harakatlari, sezgi organlari, emotsional holati va kattalar bilan dastlabki muloqoti faol shakllanadi.

Ota-ona va mutaxassislarning bolaning rivojlanish jarayonini to'g'ri kuzatib borishi, unga mehrli va rivojlantiruvchi muhit yaratishi muhimdir. Rivojlanishdagi ayrim muammolarni imkon qadar erta aniqlash va tegishli mutaxassisa murojaat qilish bolaning keyingi rivojlanish imkoniyatlarini qo'llab-quvvatlashga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

Maxsus pedagogika va rivojlanish psixologiyasiga oid o'quv qo'llanmalar. Bolalar psixologiyasi bo'yicha ilmiy va metodik adabiyotlar. Erta yoshdagi bolalar rivojlanishiga oid metodik tavsiyalar. Pediatriya va bolalar rivojlanishi bo'yicha ilmiy manbalar.